

Helduen Literatura

Mendekoste gereziak
Jean Etxepare Landerretxe.

Erein, 1991

Garaiari zegozkion bidezidorretan

BATEKIN aski ez eta bi Jean Etxepare ditugu euskal literaturan. Irakurleon zorionerako, bistan da, bi-biak izan baitira, bakoitza bere garaian, bere zereginen, izen nabarmengarriak. Gure gaurko Etxepare da Landerretxe, “gaztea” ere deitua, ez umore beltz gutxiarekin: gazterik hil zelako deitzen zaio hala. Eta gazte hil zen, alajaina, 24 urterekin, bihotzeko eritasunak eramana. Ordurako, ordea, idatzita utzi zituen antzerki lan batzuk, ipuinekin lortu zuen goren gradua. *Mendekoste gereziak* da azken gintza horren emaitza. 1957tik 1961era bitartean hainbat aldizkariatan ateratakoak sartu zituen Piarres Xarritonek bertan, 1963an, Goiztiri etxean. Guk irakurri dugu 1991n Inazio Mujika Iraolak Ereinerako apailatu ziona.

Eta ez dut liburua hona ekarri haurrentzat diruditen ipuin horiengatik. Nahiz batzuk diren karamelu hutsa: “murru guziak dena zukrea dira, arbola guziak dena xokoleta, fruita guziak dena oñoña”. Nahiz batzuk, azaleko lainotasunaren azpitik, ezkututzen duten zerbait ilunagoa. Ez dut liburua hona ekarri bukaera aldera dituen artikulua apur horiengatik. Nahiz 68a urrun delarik oraino euskara batua fermuki eskatzeko argitasuna erakusten duten: “Eskuararen batasuna ez badugu egiten, xahu gure eskura maite”. Ez dut ekarri Baionako zezen-plazako korridoren kronikengatik –Luís Miguel Dominguin, “plazatik atera da, gaiztoa, oihukatuta eta xistukatuta”–, edo bilduma errematatzeako irakur daitezkeen bi poemengatik –bata, gainera, portugesetik itzulia–.

Liburua hona ekarri dut, batez ere, “Kurutze gorriak”, “Argi-zirrinta”, “Itsas-izarra” bezalako ipuinengatik. Harrapatzen duelako kanpañaren akitzea, hiriaren esklabotza, Ameriketako diru erraza. Esaten digulako, punkien aurretik, etorkizunik ez dagoela, edo egotekotan beltza. “Ardiez, bihie, aroaz, herriko sortzez, hiltzez eta ezkontzez” bai-zik ez dakigulako mintzatzen euskaldunok. Egiten duelako inobilismoaren kontra: “Beti leku berean egoitea ere gibelerat joatea da”; irakurzaletasunaren alde: “ez dute senditu behar norbait katiximatik kanpo oraino katixima egiten ari zaiotela”; gizon-emazte harreman osasuntsuagoaren aldarria: “Sobera maite dut Mayalen haren nagusi izateko”. Ikus zer dioen soldaduez “Kurutze Gorriak” ipuinean. Zer dioen gerlaz “Etxekoak” izenekoan. Zer dioen laborantzaz: “Eskual-Herria ez dutela ote ta iratze zangoek salbatuko”. Xarritonek ere igarri zion.

Eta ekarri dut, ez duelako agian Martin Ugalderen 1961eko *Itzailleak* haren, generoan lehena, batasun tematiko eta estilistikorik. Baina bai, ipuinak moderno izan nahi zuen hartan, nobedadea ekarri zuelako, eta sartu zuelako generoa garaiari zegozkion bidezidorretan. ■

Aritz Galarraga

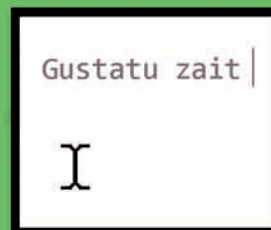
1 irakurri

2 hautatu

3 erabili

4 Egin iruzkina